

ครูช่างศิลปหัตถกรรม

นางจิตติมา แก้วเขียว
ดอกไม้ประดิษฐ์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

“ ดอกไม้ประดิษฐ์เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือความชำนาญและสมาธิอย่างมาก
ชีวิตนี้ขอยึดมั่นตามพระราชประสงค์
ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
ในการจำลองและอนุรักษ์ดอกไม้พันธุ์ไทยให้คงไว้
ขอมุ่งมั่นทำงานกว่าจะหมดแรงกาย เพื่อให้คนรุ่นหลังมีโอกาสได้เห็น
และรู้จักดอกไม้เหล่านี้ คู่แผ่นดินต่อไป ”

ดอกบัวสัตตบงกช

การประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยฝีมือมนุษย์เป็นศิลปะที่มีความละเอียดอ่อน เป็นงานที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อดำรงไว้ซึ่งความงดงามตามธรรมชาติของดอกไม้ไม่ให้ร่วงโรย เหี่ยวเฉาไปตามกาลเวลา

การทำดอกไม้ประดิษฐ์ต้องคำนึงถึงความสมจริงตามสี สัน รูปร่าง ลักษณะของดอกไม้แต่ละชนิด การทำดอกไม้ประดิษฐ์อาจถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงทักษะฝีมืออันละเอียด ประณีตเป็นพิเศษ ซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงมีพระราชดำริให้มีการจัดตั้งกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ขึ้น เพื่อจำลองแบบดอกไม้พันธุ์ไทยที่ใกล้สูญพันธุ์ ตามพระราชประสงค์ในการอนุรักษ์ และเพื่อสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านชาวไร่หลังจากฤดูการทำนา สืบเนื่องมานับตั้งแต่ พ.ศ.2524 จนถึงปัจจุบัน

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

นางจิตติมา แก้วเขียว ครอบครัวเป็นชาวกูไท จังหวัดสกลนคร แต่เมื่อเติบโตขึ้นมีเหตุให้ย้ายถิ่นฐานมาอยู่กับครอบครัวของพี่ชายที่อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งในขณะนั้นพี่สะใภ้ของนางจิตติมาเป็นช่างประดิษฐ์ดอกไม้อยู่ที่ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรฯ นางจิตติมาจึงได้มีโอกาสช่วยงานพี่สะใภ้อยู่เสมอมา จนกลายเป็นความชื่นชอบในการทำดอกไม้ประดิษฐ์นับแต่นั้นเป็นต้นมา

ปี พ.ศ. 2539 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงโปรดให้ครูผู้ชำนาญการด้านการทำดอกไม้ประดิษฐ์ เดินทางมาสอนวิชาการประดิษฐ์ดอกไม้จากผ้าให้แก่ชาวบ้านที่สนใจ ณ วัดหงษ์ปทุมาวาส จังหวัดปทุมธานี นางจิตติมาจึงมีโอกาสได้เรียนรู้เทคนิคการทำดอกไม้ประดิษฐ์เพิ่มเติมจากครั้งนั้น จนสามารถนำวิชาความรู้กลับมาสร้างสรรค์ผลงานดอกไม้ประดิษฐ์นานาชนิดด้วยตนเอง

นางจิตติมามีความชื่นชอบดอกไม้เป็นการส่วนตัว โดยเฉพาะ “ดอกบัว” ที่ชื่นชอบมากที่สุด และเป็นดอกไม้ประดิษฐ์ดอกแรกที่นางจิตติมาตั้งใจฝึกทำจนสำเร็จ แล้วจึงพัฒนามาเป็นดอกไม้ชนิดอื่น ๆ เช่น ดอกกรัก ดอกมะลิ ดอกพุด เป็นต้น ซึ่งผลงานทุกชิ้นล้วนสมจริง เสมือนความงดงามของดอกไม้จริงตามธรรมชาติ และยังทำอยู่อย่างต่อเนื่องจนถึงทุกวันนี้ นางจิตติมาจึงนับได้ว่าเป็นหนึ่งในช่างฝีมือที่ยังคงเป็นผู้อนุรักษ์งานศิลปะการทำดอกไม้ประดิษฐ์ ทั้งเพื่อยึดมั่นตามพระราชประสงค์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในการจำลองและอนุรักษ์ดอกไม้พันธุ์ไทยให้คงไว้ และเพื่อสร้างอาชีพมาจนถึงในปัจจุบันเป็นเวลากว่า 25 ปี

ดอกบัวสัตตบงกช

ดอกบัวสัตตบงกช

ดอกบัวสัตตบงกช

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง

นางจิตติมา เป็นช่างที่มีทักษะฝีมือและความชำนาญด้านการประดิษฐ์ดอกไม้จากผ้าเป็นหลัก โดยสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่มีความสมจริง ตามลักษณะดอกไม้ในธรรมชาติได้หลากหลายรูปแบบ เช่น ดอกบัว ดอกมะลิ ดอกกรัก ดอกกุหลาบ เป็นต้น ถือเป็นงานฝีมือที่ต้องใช้ความช่างสังเกตจากลักษณะของดอกไม้ในธรรมชาติ และต้องฝึกฝนจนชำนาญจึงจะสามารถทำชิ้นงานได้ออกมาละเอียด ประณีตในทุกขั้นตอน และได้ผลงานที่มีความงดงามเสมือนดอกไม้จริงตามธรรมชาติ

ทักษะความชำนาญในการประดิษฐ์ดอกไม้ นางจิตติมา จะเลือกใช้ผ้าไหมเรย่อนลงเจล ในการสร้างสรรค์ผลงานเนื่องจากคุณสมบัติของเนื้อผ้าไม่หนาจนเกินไป เมื่อนำไปย้อมสีแล้วผ้าจะนุ่มสามารถนำไปรีดหรือตัดกลับได้อยู่ทรงสวย นำไปย้อมสีกลับดอกไม้และใบไม้ให้สมจริงด้วยการใช้ส่วนผสมอาหารในการย้อม แล้วจึงนำกลับผ้ามาทับซ้อนกันประมาณ 50 ชั้น แล้วเริ่มจุ่มสีจากปลายกลีบหรือปลายใบ เพื่อให้ น้ำของสีซึมสู่เส้นใยผ้าปรากฏเป็นสีโทนอ่อนไปถึงเข้มตามแนวผ้า จากนั้นนำไปจุ่มน้ำอีกครั้งเป็นการวาดให้สีที่จุ่มครั้งแรกกลมกลืนกันได้อย่างสวยงามเป็นธรรมชาติ ขั้นตอนการย้อมสีถือเป็นขั้นตอนที่ยากที่สุดในการประดิษฐ์ช่างต้องฝึกฝนและมีความชำนาญมากพอจึงจะสามารถย้อมได้สีสันทันที่สมจริง ซึ่งนางจิตติมาถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญที่ถือเป็นเทคนิคพิเศษเฉพาะตัวในการย้อมสีมากทีเดียว

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

เอกลักษณ์อันโดดเด่นของ “ดอกไม้ประดิษฐ์” ฝีมือนางจิวติมา อยู่ที่ความสมจริงของดอกไม้แต่ละชนิด ที่มี

สีส้มคมชัด โดยเน้นการไล่สีจากเข้มไปอ่อนอย่างเป็นธรรมชาติตามสีของดอกไม้ที่ต้องการประดิษฐ์ จึงมีสีที่สวยงามคล้ายดอกไม้จริงมากที่สุด

ผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ของนางจิวติมาที่ได้รับความนิยม คือ “ดอกบัวสัตตบงกช” เป็นดอกบัวที่มีลักษณะดอกกลมขนาดค่อนข้างใหญ่ มีสีชมพูอมม่วง คนไทยโบราณเชื่อว่าบ้านใดปลูกต้นบัวชนิดนี้ไว้ประจำบ้านจะทำให้เกิดความสุข ความเบิกบานแก่ผู้อาศัย มีความเป็นมงคลจึงทำให้ได้รับความนิยมอย่างมาก จึงถือเป็นผลงานที่สร้างชื่อเสียงแก่นางจิวติมา เพราะนอกจากความสวยงามสมจริงเหมือนดอกบัวธรรมชาติแล้วยังสามารถสะท้อนได้ถึงทักษะฝีมือและความชำนาญในการประดิษฐ์ด้วย

นอกจากนี้ผลงานดอกไม้ประดิษฐ์ ที่มีเอกลักษณ์ความโดดเด่นฝีมือนางจิวติมา ยังมีดอกไม้หลากหลายชนิดที่สร้างสรรค์ขึ้นได้อย่างสวยงาม สมจริงเหมือนดอกไม้ธรรมชาติ เช่น ดอกพุด ดอกรัก ดอกกุหลาบ ดอกมะลิ เป็นต้น ผลงานดอกไม้ฝีมือนางจิวติมาจึงเป็นที่ชื่นชอบและประทับใจของผู้ที่พบเห็นอยู่เสมอ

มาลัยข้อมือดอกมะลิ

ดอกบัวสัตตบงกช

ดอกบัวสัตตบงกช

พานพุ่มดอกมะลิ

พานพุ่มดอกมะลิ

การถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาผลงาน

นางฐิติมา ถือเป็นหนึ่งในช่วงฝีมือผู้สร้างสรรค์ผลงาน “ดอกไม้ประดิษฐ์” ที่ทุ่มเทถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ตนเองมีให้แก่ผู้อื่นทั้งนักเรียน นักศึกษา และผู้ที่สนใจ ทุกครั้งที่มีโอกาส โดยไม่คิดหวงวิชา เพื่อให้งานที่ตนเองรักนี้ยังคงอยู่ต่อไปได้ และยังเป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่ม “เรือนบัวดอกไม้ประดิษฐ์” ซึ่งเป็นการสอนงานให้กับกลุ่มแม่บ้านในพื้นที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และชุมชนใกล้เคียงให้มีความสามารถในการประดิษฐ์ดอกไม้และทำพวงมาลัย เพื่อส่งเสริมการสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ถือเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่งานประดิษฐ์ดอกไม้จากผ้าให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นด้วย

ด้านการพัฒนาผลงาน นางฐิติมาได้พัฒนาให้ดอกไม้ประดิษฐ์ทุกชนิดที่ตนทำให้มีความสมจริงมากขึ้น โดยนำความร้อนมาช่วยในการวาดเส้นใยที่เกิดจากท่อน้ำเลี้ยงต่าง ๆ ของดอกไม้จริงในธรรมชาติ ทำให้ดอกไม้ประดิษฐ์ของนางฐิติมา มีความสวยงามตามธรรมชาติ และยังมีการพัฒนาการย้อมสีของดอกไม้ให้มีสีที่สดใส ทนทานและทำให้กลีบดอกไม้หรือใบที่ตัดทรงแล้วอยู่ได้นานมากขึ้น นำดอกไม้ประดิษฐ์มาจัดเป็นกระเช้าและกระถางตามขนาดต่าง ๆ เพื่อใช้สำหรับเป็นของที่ระลึก เป็นของขวัญหรือใช้เพื่อการบูชาสักการะในพระพุทธศาสนา

